

Země, která produkuje filmy jako Hvězdné války, si zaslouží vládnout světu¹

aneb Ničí komerční globalizace lokální umění?

Snížení obchodních nákladů spotřebitelé obvykle kvitují s potěšením, jelikož dosáhnou na širší nabídku výrobků, jimiž mohou uspokojovat své touhy. V oblasti kulturních či uměleckých statků však globalizace tak vítána nebývá. Panují obavy, že kvůli masovosti a ekonomické síle mohou velké země, tedy především USA, zničit místní, původní, „autentické“ umění a vrhnout svět do plytké komerční homogenity. Tyto předtuchy jsou nejen součástí debat kulturních zaslouženců, ale i řady mezinárodních dohod o obchodu, které umožňují, aby „kulturní produkty“ získaly rozsáhlé státní dotace a také značnou regulační ochranu, mj. ve formě kvót, určujících, kolik času národní televize a rádia musejí věnovat výlučně domácí produkci. Což je specifické zacházení, z jakého

1) Philip Adams, předseda Australské filmové komise, převzato z Cowen, T.: *Creative Destruction, How globalization is changing the world's cultures*, Princeton University Press, Princeton 2002, kde je argument o globalizaci coby prostředku růstu nabídky i kvality umělecké produkce rozveden více.

2) Ferreira, F., Waldfogel, J.: *Pop Internationalism: Has A Half Century of World Music Trade Displaced Local Culture?*, NBER Working Paper No. 15964, 2010.

3) Peněžní ekvivalent všech výrobků a služeb vyprodukovaných za rok na daném území.

se nemůže těšit téměř žádný jiný sektor (vyjma vojensko-zbrojní průmysl).

Ačkoliv je téma vysoce kontroverzní a v určitých kruzích bouřlivě diskutované, neexistují téměř žádné systematické studie, které by se pokusily určit, jak a zda vůbec obchodní globalizace ovlivňuje kvalitu či kvantitu místního umění, a tedy poptávku po něm. Fernando Ferreira a Joel Waldfogel, ekonomové z Pennsylvánské univerzity, se proto zaměřili na vývoj světového trhu s hudbou od roku 1960 do dneška – tedy období pokrývající zaslání gramofonových desek lodí i několikaveršinnou koupi písně přes internet.² Jejich analýza se týkala 22 zemí (od Argentiny, Brazílie přes Francii, Německo až po Japonsko a Nový Zéland), v nichž bylo vyprodukováno 98 % světových hudebních nahrávek. A když kvantifikovali vliv nástupu globalizované komerce na stav lokální hudební produkce, zjistili, že se toho za 50 let mnoho nezměnilo.

Všichni jsou kulturní patrioti

Poměry země na světovém obchodu s hudbou byl a je zhruba úměrný jejímu domácímu produktu.³ Přičemž některé malé země, jako například „abovské“ Švédsko nebo Nový Zéland, mají daleko větší poměrné zastoupení než USA. Platí rovněž, že pokud

jsou si země bližší nebo pokud sdílejí společný jazyk, panuje mezi nimi objemnější výměna hudby. V drtivé většině národů však existuje velmi silné zaujetí domácí tvorbou (například Japonci poslouchají z 86 % jen díla svých krajanů) a tento sklon – paradoxně – postupně nabývá na intenzitě. V osmdesátých letech minulého století poslouchali občané vybraných států písně, z nichž jen každá druhá měla původ v jejich zemi. V současnosti do jejich uší plyne až 70 % hudby z domácí produkce.

K faktorům, které nejvíce přispívají k intenzivnějšímu stranění domácí hudbě, patří mj. rostoucí počet připojení k internetu (zdá se, že posluchači si stahují spíše hudbu zaslechnutou na místním koncertě, než aby brouzdali světovým repertoárem). Významnou roli hraje i obsah playlistů lokálních stanic MTV, které vycházejí vstříc posluchačstvu a vedle celosvětových hitů často zařazují i místní umělce. A důležitým faktorem je také to, zda země uplatňuje kvóty zvýhodňující domácí interprety v rádiích.

Závěry studie mají samozřejmě řadu omezení, kupříkladu anglicky zpívaný pop skupiny ABBA lze jen obtížně považovat za propagaci švédské národní kultury a podobně asi neposlouží jako symbol Francie místní rocková skupina. Mohou-li však výsledky z hudebního trhu vypovídat za celou oblast umění, není důvodu se kulturní globalizace jakkoliv obávat, naopak se zdá, že nové technologie a rozšíření volného obchodu mají na domácí produkci pozitivní dopady.

Petr Houdek

Ing. Petr Houdek (*1981), viz *Vesmír* 89, 191, 2010/3.

Záhada

Burkittova lymfomu

Příjemné vedlejší účinky zastaralého antimalarika

vyřešena

Burkittův lymfom je velmi agresivní nádorové onemocnění lymfatického systému. Nemoc nejvíce napadá děti v rovníkové Africe, sporadicky se však objevuje po celém světě. Vzniká přesunem (translokací) genu *c-myc* k regulační oblasti genu pro imunoglobuliny. Následkem je zvýšená exprese genu *c-myc*, klíčový krok ke vzniku Burkittova lymfomu. Proč je však centrum výskytu Burkittova lymfomu právě v rovníkové Africe? Objevitel nemoci Denis Burkitt ukázal, že nemoc se vyskytuje zejména v oblastech s vysokou teplotou a vlhkostí. Už v šedesátých letech proto vyslovil hypotézu, že ke vzniku nemoci přispívá vir nebo mikroorganismus přenášený hmyzem.

Záhy byl v izolátě pacientů s lymfomem objeven tehdy neznámý virus, který byl přítomen v 95 % zkoumaných lymfomů. Dnes jej známe pod názvem virus Epstein-Barrové (EBV). Jenže brzy se zjistilo, že infekci

EBV prodělala během svého života i většina lymfomem nepostižená populace,¹ a navíc virus ke svému přenosu nepotřebuje hmyz. Příčinou vzniku lymfomu tedy nemohl být samotný virus.

I když infekce EBV postačuje k přeměně B-lymfocyty na neomezeně se dělicí buňku,² nestačí ke spuštění celého procesu vedoucího ke vzniku lymfomu. Burkitt správně usoudil, že EBV nebude jediným spouštěčem, a trochu upravil svou původní hypotézu: Musí existovat agens přenášené hmyzem, které u lidí již infikovaných EBV vznikl lymfomu spouští. Jeho hypotéza se nečekaně potvrdila v osmdesátých letech. V mnoha zemích rovníkové Afriky byl v té době zaveden program prevence a léčby malárie pomocí chloroquinu. V místech, kde byl aplikován, se rychle snížil výskyt malárie i Burkittova lymfomu.³ Máme podezřít malárii? Možná. Ale důležitější roli v našem příběhu hraje chloroquin. Původci

PETR HENEBERG

1) EBV je jedním z nejběžnějších virů. Většina z nás infekci tímto virem během života prodělá a v naprosté většině případů bezpříznakově. Jen u malého procenta nakažených způsobuje vir infekční mononukleózu.

2) Pope J. H. a kol., *Int. J. Cancer* 1969, 4, s. 255.

3) Výskyt Burkittova lymfomu se ale záhy začal zvyšovat a kromě kombinace EBV/malárie se novým spouštěčem bohužel stal virus HIV.